

بحران غذایی در یمن و مسئولیت جنگ سالاران

علیرضا آریک ادکانیان *

میثم خسروی **

چکیده

یکی از موضوعات مهم در زمینه امنیت غذایی حفظ حقوق شهروندان غیرنظامی و سایر گروه‌های جمعیتی در طول مخاصمات مسلحانه بین‌المللی و غیربین‌المللی است. کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو بر این امر صحنه گذاشته و این حقوق به عنوان یکی از مبانی حقوق بشر در نسل دوم حقوق بشر می‌بایست توسط طرفین درگیر در مخاصمه رعایت شود. متأسفانه در طول جنگ یمن، اصل تفکیک نسبت به این موضوع با نقض فاحش از سوی طرفین درگیری به ویژه ائتلاف به رهبری عربستان واقع شده است. در مقاله پیش رو بر آن هستیم تا این موضوع را از بعد رسیدگی حقوقی و کیفری نسبت به حق امنیت غذایی در قالب جنایات مقامات نظامی و دولتی مورد بررسی قرار دهیم. بدون شک این موضوع از بعد توسعه پایدار انسانی نیز اهمیت دارد. بر پایه قطعنامه ۲۲۱۶ و نیز ماده ۵۱ منشور ملل متحد، موضوع می‌تواند در محاکم بین‌المللی مورد پیگرد قرار گیرد. با همراهی جامعه جهانی، شورای امنیت و مجمع عمومی می‌توان از طریق صدور قطعنامه و ایجاد صلاحیت جدید نسبت به جرایم علیه امنیت غذایی به صورت تکمیلی و ضمنی، نقض حق بر غذا در درگیری‌های یمن را قابل پیگیری دانست.

◆ فصلنامه مطالعات بین‌المللی (ISJ) / شماره ۵۹ / ۲۰۲۰

کلید واژگان: مسئولیت بین‌المللی، بحران غذایی، یمن، دیوان کیفری بین‌المللی،

اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی

*. کارشناسی ارشد مهندسی کشاورزی، روابط بین‌الملل دانشگاه علوم و تحقیقات تهران

adkanian@gmail.com

** کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل دانشگاه اصفهانی

lberchini@gmail.com

فصلنامه مطالعات بین‌المللی (ISJ) سال پانزدهم، شماره ۳، زمستان ۱۳۹۷، صص ۲۷-۴۸

مسئولیت جنگ سالاران بر بحران غذایی در یمن

علیرضا آریک ادکانیان *

میشم خسروی **

دیباچه

امنیت غذایی یکی از مهم ترین نگرانی‌های بشر در تمامی دوران‌ها بوده است. متأسفانه این امر گاهی به اهرم فشار و سلاح در مبارزات نظامی تبدیل گشته است. شاید در دوران گذشته نقض حقوق اولیه انسان‌ها راحت تر بود ولی جهان امروز تحمل کمتری نسبت به جنایات آشکار در نقض حقوق بشر دارد. امروز اگر مواد غذایی به عنوان وسیله سیاسی یا نظامی قرار گیرد، طرفین جنگ سعی در پنهان کردن آن دارند. بحران‌های امروزی خاورمیانه نمونه‌ای از این امر است. یمن در میان کشورهای این منطقه دارای بدترین شرایط امنیت غذایی است. طرفین جنگ به شکل گسترده به نقض حقوق بشر می‌پردازند و تقریباً می‌توان گفت از بابت هر نوع پیگیری خیالی آسوده دارند. در این مقاله به دنبال بررسی وضعیت

*. کارشناسی ارشد مهندسی کشاورزی، روابط بین‌الملل دانشگاه علوم و تحقیقات تهران

adkanian@gmail.com

** کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل دانشگاه اشرافی اصفهانی

lberchini@gmail.com

فصلنامه مطالعات بین‌المللی (ISJ) سال پانزدهم، شماره ۳، زمستان ۱۳۹۷، صص ۲۷-۴۸

بحران گرسنگی در یمن و اثرات جنگ بر آن هستیم و عواقب آن را از لحاظ حقوقی بررسی خواهیم نمود. نویسندگان به این سؤال می‌اندیشند که آیا مسیر حقوقی می‌تواند فشار کافی بر ناقضین حقوق بشر وارد آورد و یا آن‌ها را از ارتکاب به آن باز دارد؟ پیگیری احتمالی این موضوع به لحاظ حقوقی می‌تواند ضمانتی بر بیم ظرف‌های درگیر در نقض حق بر غذا باشد.

اختصارات:

اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی (ا . د . ک . ب)

دیوان کیفری بین‌المللی (د . ک . ب)

۱- تحولات یمن

۱-۱ ویژگی‌های جغرافیایی و سیاسی یمن

یمن کشوری است واقع در جنوب شبه جزیره عربستان در خاورمیانه با جمعیتی نزدیک به ۲۴ میلیون نفر که دارای یک وضعیت خاص جغرافیایی در سواحل دریای سرخ و عرب است که دارای جزایر بسیار امکان حمل و نقل ترانزیت و اعمال کنترل کشتی‌ها را دارد و یکی از ویژگی‌های خاص آن وجود حکومت مجزا بین شمال و جنوب این کشور با یک اتحاد شکننده ی و حاکمیت آن در عین ناپایدار بودن حالت آن است. (سمیعی اصفهانی، محمدی عزیز آبادی و نیکفر، ۱۳۹۴، ۸-۹)

بحران اصلی یمن در طول سالهای گذشته وجود درگیری‌های فراوان فرقه‌ای، قبیله‌ای، نظامی و سیاسی بعد از سال ۱۹۶۲ است که جنگی هشت ساله به صورت کمک‌های بین‌المللی نیروهای نظامی کشورهای عربستان، مصر، اردن، شوری و انگلستان در آن مداخله نظامی را داشته‌اند تا جایی که نگرش به اتحاد ملی در سال ۱۹۹۴ بواسطه قدرت نظامی بوده است و طبق برآورد در سال ۲۰۱۳، جمعیت مسلمانان سنی حدود ۶۵ درصد و شیعیان ۴۰ درصد است و این در شرایط کنونی نیز سعی در جداسازی گروه‌ها وجود دارد. (United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, 2012 , 2-

(۳, <https://www.state.gov/documents/organization/208632.pdf>

اتحاد مذکور در دوران ریاست علی عبدالله صالح به مدت سی و سه سال همراه با برقراری خشونت، سرکوب مخالفین و سواستفاده از قدرت بر یمن شمالی و ایجاد اختلافات قومی و طایفه‌ای اقدام نموده است به گونه‌ای که این اختلاف باعث ایجاد تبعیض و نفرت در گروه‌های شیعیان زیدی به عنوان دومین گروه بزرگ عقیدتی در جامعه مزبور شده است. همچنین یمن دارای بیست و دو استان به علاوه یک منطقه پایتخت می‌باشد.

در پی تحولات و اعتراضاتی که به بهار عربی موسوم شد در یمن نیز اعتراضات گسترده‌ای به ریاست جمهوری دائمی علی عبدالله صالح صورت گرفت و متعاقب آن در نوامبر سال ۲۰۱۱ پس از اعتراضات مردمی، صالح طرح شورای همکاری خلیج فارس مبنی بر برکناری وی از قدرت و تشکیل حکومت انتقالی براساس یک مکانیزم مشخص در راستای پروسه‌ای دموکراتیک را پذیرفت. (مددی، ۱۳۹۱، ۱۲۲) و اختلافات سیاسی جدیدی که در پی انتخاب دولت جدید یمن بین ریاست جمهوری جدید و هوادارانش از سویی و هواداران و نیروهای وابسته به رئیس جمهوری قدیم و انصار الله (حوثی‌ها) صورت گرفت باعث ایجاد بحران انسانی گردید.

گروه حوثی‌ها یکی از جنبش‌های دینی متعادل است که در سال ۱۹۹۰ برای ترویج اسلام شیعه زیدی در شمال یمن تاسیس شد و آنها هم اکنون نیز سی و پنج تا چهل درصد مردم یمن را تشکیل می‌دهد. این گروه از سال ۲۰۰۴ با اهدافی از جمله پایان دادن به تبعیض‌های مذهبی و سیاسی علیه شیعیان زیدی و اعتراض رابطه دولت یمن با آمریکا با دولت یمن درگیر شده است تا جایی که کشته شدن سه سرباز سعودی در سال ۲۰۰۹ آغازگر عملیات هوایی علیه حوثی‌ها شده است. (Lopour, 2016:3)

این درگیری‌ها تبعات بسیاری به همراه داشت که از جمله آنها می‌توانیم به: گسترش دخالت خارجی‌ها به رهبری عربستان، تقویت حضور و ظهور نیروهای تروریستی (القاعده و داعش)، شروع عملیات نظامی ائتلاف با عنوان طوفان در بیست و یکم آوریل سال ۲۰۱۵ به مدت محدود، عدم دستیابی به یک توافق جامع در گفتگوهای سیاسی و نقض حقوق اساسی شهروندان در تمام ابعاد، گسترش ابعاد غیر انسانی کشتار غیر نظامیان به عنوان یک سپر انسانی با حمایت کشورهای غربی به ویژه آمریکا (هرچند که مواضع آنها تعدیل شده

است) و موارد دیگری می‌توانیم اشاره نماییم. (آدکانیان، ۱۳۹۶) همچنین طرفین درگیر به سبب درگیری‌های پراکنده شهری، وجود جامعه‌ای قبیله‌ای-سستی به عنوان دومین نقش تاثیرگذاری در ساختارسیاسی قدرت و وجود ابزارهای خاص از جمله عدم دستیابی به یک مساعی جمیله و کمک‌های مالی و تسلیحاتی عربستان به حامیان خود نقش موثری در نقص امنیت غذایی داشته است. (جعفری ولدانی، ۱۳۸۸، ۴۴).

بنابراین دخالت‌های خارجی به نوعی سبب گسترش خشونت و سلب امنیت غذایی شهروندان تا حد بحرانی شده است و شرایط حاکم نیز می‌تواند ناشی از عوامل پیش آمده تلقی گردد.

هر دو گروه شورشیان حوثی و ائتلاف بنا به گزارش‌های سازمان ملل متحد، صلیب سرخ و یکی از پنا‌های سازمان ملل متحد (کارشناسان شورای امنیت) در ژانویه ۲۰۱۶ اعلام نموده‌اند اقدام به حملات نظامی بدون اجرا اصل تفکیک، تناسب و استفاده از مردم غیر نظامی در قالب سپر انسانی، موشک باران اهداف غیر نظامی با تجهیزات کامل و بمب‌های خوشه‌ای توسط دولت عربستان و ایجاد محدودیت در دسترسی شهروندان به نیازهای اولیه (مواد غذایی، خدمات بهداشتی، درمانگاه‌ها و حتی حمل و نقل مناسب) به عنوان نقض حقوق انسانی آنها شده‌اند و جای تاسف دارد که اکنون بیش از ده میلیون نفر یک‌سخته یا در شرایط وخیم ناشی از عدم امنیت غذایی قرار دارند. (جعفری ولدانی، ۱۳۸۸، ۴۴)

به عبارتی با توجه به مواد ذکر شده می‌توانیم شرایط کشور یمن را بسیار بحرانی توصیف نماییم و لزوم توجه جامعه جهانی و شهروندان ان کشور در حل مشکلات اساسی را به عنوان یک عنصر کلیدی در حل این بحران در نظر بگیریم ولی با توجه به اینکه هدف اصلی مقاله بعد امنیت غذایی می‌باشد، توضیحات ذکر شده در این بخش کافی می‌باشد.

۱-۲. نقض امنیت غذایی شهروندان یمنی

موضوع امنیت غذایی یکی از مهم ترین نیازهای اولیه شهروندان در طول مخاصمات است که بنا به گزارش‌های بین‌المللی و سازمان‌های امداد رسان بین‌المللی در جنگ طولانی یمن به شدت نقض شده است تا جایی که در اکتبر سال ۲۰۱۸ کمیته حمایت از کودکان

سازمان ملل متحد از طرفین درگیر درخواست توقف حملات مرگبار نسبت به مدارس و شهروندان به ویژه از سوی عربستان را داشته است و بنا به این گزارش حدود ۱۲۴۸ کودک یمنی از مارس ۲۰۱۵ و با آغاز حمله ائتلاف عربی به رهبری عربستان سعودی جان خود را از دست داده‌اند، همچنین کمیته مزبور خواستار لغو محاصره دریایی و هوایی ائتلاف عربی علیه یمن را صادر نموده است که منجر به قحطی شده است. (<https://fa.euronews.com/2018/10/11/u-n-child-rights-panel-calls-on-saudi-arabia-to-halt-yemen-strikes>, updated in 2018/25/12). همچنین جنگ اخیر شرایط بحرانی و جنگی بنا به گزارش‌های سازمان‌های حقوق بشری تبعات بسیاری به همراه داشته است که مهمترین آنها شامل: دربرگرفتن گسترده شهروندان غیرنظامی به صورت ناخواسته، آزار و اذیت برخی گروه‌های مذهبی در مناطق تحت نفوذشان (بهائیان) و تبلیغات قبیله پرستانه را می‌توانیم بیان نماییم.

امنیت غذایی بنا به تعریف کمیته امنیت غذایی جهانی سازمان ملل متحد عبارتست از: شرایطی که همه ی افراد در هر زمان دارای شرایط فیزیکی، اجتماعی و اقتصادی مناسب در امنیت غذایی باشند که نیازمند یک رژیم مناسب برای آنها در زندگی اجتماعی و سلامتی شان می‌باشد (آدکانیان و خسروی، ۱۳۹۷، ۱۴۳).

یمن با توجه به سابقه ی سیاسی، اجتماعی که بیان گردید همیشه با بحران انسانی (به صورت طبیعی و انسان) همراه بوده است و پس از منازعات اخیر نرخ توسعه انسانی آن به رتبه ۱۸۸ و امید به زندگی نیز بسیار کاهش یافته است، به عبارتی آسیب‌های اصلی این جنگ در زمینه امنیت غذایی عبارتست از: آسیب دیدن بندرگاه‌ها و مسیرهای جاده‌ای حمل و نقل، کشته شدن حدود سه میلیون نفر از شهروندان غیر نظامی، تاثیر نامی غذایی بر شصت درصد جمعیت یمن، کسری بودجه و عدم دسترسی فوری به نیازهای اولیه به همراه ایجاد قحطی گسترده در تمام نواحی این کشور جنگ زده می‌توانیم، بیان نماییم. (World Food Program, 2017, <http://www1.wfp.org/countries/yemen>, updated in 2017/25/12)

علاوه بر موارد مزبور فشار جامعه جهانی نسبت و گزارش ۳۶ برنامه جهانی غذا در

اگوست سال ۲۰۱۷ موارد مهمی را بیان نموده است که مهمترین آنها شامل: ایجاد عدم امنیت غذایی نسبت به هفده میلیون نفر از شهروندان یمنی، نیاز به بودجه‌ای معادل ۳۵۰ میلیون دلار بین اکتبر ۲۰۱۷ تا مارس ۲۰۱۸ به عنوان تبعات جنگ، ایجاد کوپن‌های نوعی و کالایی برای تامین غذای کافی نسبت به نزدیک نیمی از گروه جمعیتی معادل هفت میلیون نفر و ابتلا به بیماری‌های حاد در مناطق آلوده به ویروس، دسترسی به کمک‌های غذایی نسبت به بیش از ۷,۲ میلیون نفر و ایجاد محدودیت‌های مالی برای دسترسی به غذای کامل می‌توانیم نام ببریم.

WFP, 2017, <https://reliefweb.int/report/world/monitoring-food-security-countries-conflict-situations-joint-faowfp-update-united>, updated in ۲۰۱۸/۲۵/۱۲ & World food program, Yemen emergency, food assistance, 2017, ۱, <https://reliefweb.int/report/yemen/yemen-food-assistance-fact-sheet-updated-december-13-2017>, updated in 2018/25/12

امنیت غذایی در تمام شرایط اجتماعی و سلامتی شهروندان دارای اهمیت بسیاری است به گونه‌ای که نزاع اخیر سبب کاهش ارسال محموله‌های انسان دوستانه و کشتار میلیون‌ها نفر یا به عبارتی افزایش سرمایه‌های اقتصادی پیشرفت جامعه یمن به همراه داشته است. در بحران یمن علاوه بر موارد ذکر شده موانع دیگری در نقض امنیت غذایی و جنایت‌های دیگر وجود دارد که اهم آنها شامل: افزایش هزینه‌های مواد غذایی همراه با کاهش قدرت خرید شهروندان (هزینه حداقل سبد مواد غذایی در ماه اوت ۲۰۱۷ در مقایسه با ماه ژوئیه سی درصد بالاتر از پیش از بحران بوده است)، افزایش نرخ بیکاری و کاهش رشد اقتصادی همه گروه‌های اجتماعی، گسترش ناامنی غذایی به شکل گسترده در جامعه یمن، تخریب گسترده زیرساخت‌های ضروری و اختلال در زندگی و خدمات اساسی اجتماعی و اقتصادی از قبیل بهداشت، آموزش، برق و شبکه آبرسانی، آوارگی بیش از سه میلیون نفر در این جنگ و مشکلات مالی و اختلال در پرداخت حقوق در حقوق کارمندان دولت به همراه تعلیق کمک‌های صندوق خدمات اجتماعی و وضعیت اسفناک حقوق بشر دوستانه یمن را می‌توانیم مورد اشاره قرار بدهیم.

(World Food Program , 2017, 5 https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000022394/download/?_ga=2.53667176.1345938371.1520454079-

۵۷۶۱۷۵۷۰۳,۱۵۱۸۸۹۴۰۹۲ , updated in ۲۰۱۸/۲۵/۱۲)

به عبارت دیگر شرایط داخل آن کشور به ویژه نسبت به میراث فرهنگی آن و بافت‌های تاریخی آن کشور در شرایط کاملاً اضطراری از جمله ۲۲ ایالت و ۱۰ ایالت در شرایط کاملاً اضطراری به عنوان مانعی در عملیات بشر دوستانه است.

(WFP, food assistance in Yemen, Dec2015,2 ,

http://fscluster.org/sites/default/files/documents/yemen_food_security_situation_update_-_december_2015.pdf , updated in 2۰۱۸/۲۵/۱۲)

بنا به گزارش بین‌المللی بشر دوستانه دیگری شهروندان غیرنظامی به سبب آسیب دیدن شبکه‌های جاده‌ای و امکان دسترسی به کارکنان امداد رسان هرچند که یک سرویس هوایی بشردوستانه برنامه‌ی جهانی غذا بین صنعا و جیبوتی ایجاد شده است. (UN Humanitarian Air Service, Yemen, 2017, <http://www1.wfp.org/unhas> , updated in 2018/25/12) بنابراین مشکلات بهداشتی، اجتماعی و اقتصادی ایجاد شده نوعی جنایت جنگی ایجاد نموده است و جالب توجه این است حتی آثار باستانی (میراث فرهنگی) نیز از آسیب‌های نزاع اخیر دارای مصونیت نبوده است.

آنچه در چشم انداز برنامه جهانی غذا در سال ۲۰۱۷ و متعاقب آن پیش بینی شده است این است که مشکلات سیاسی و درگیری‌های نظامی سبب مشکلاتی که ذکر شد، گردیده است و لزوم حمایت اساسی بواسطه بسته‌های مواد غذایی برای شهروندان یمنی را برای جامعه جهانی محرز می‌نماید.

(WFP , 2017, <https://reliefweb.int/report/yemen/world-food-programme->

(yemen-facts-and-figures-june-2017,updated in 2018/25/12

بنا به نظر مسئول هماهنگ کننده اداره حقوق بشر در یمن آقای جیمز مک گولدریک اوضاع یمن به گونه‌ای است که طرفهای درگیر یکی از موانع جدید در ارسال کمک‌های بشر دوستانه و خدمات اجتماعی اساسی به شهروندان غیر نظامی به صورت بی سابقه‌ای

تبدیل شده‌اند. (UN , 2017, 1, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/HC%20Statement_IHL_EN_27%20Dec%202017%20FINAL.pdf, updated in ۲۰۱۸/۲۵/۱۲ .

به عبارتی عوامل بسیاری را در تضعیف امنیت اجتماعی و غذایی شهروندان یمنی می‌توانیم موثر بدانیم به گونه‌ای که حتی گزارش‌های بین‌المللی سازمانها دال بر این مدعا بوده است و کشتار شهروندان یمنی در حالی که آنها نقشی در این اختلافات ندارند، نوعی جنایت در سطح بین‌المللی تلقی می‌گردد.

۳-۱ - گزارش‌های حقوق بشری مولفه اساسی ناامنی غذایی در یمن

بدون شک یکی از مهمترین علل تاکید بر بحران یمن، گزارش‌های نهادهای حقوق بشری بوده است تا جایی که در آنها به صراحت قید شده است خطر ناامنی غذایی می‌تواند یکی از مصداق‌های نقض صلح و امنیت بین‌المللی در راستای تحقق صلح در یمن و کاهش منازعات بین طرفین درگیر با تاکید بر نقش جامعه بین‌المللی تلقی می‌گردد.

(WFP , 2017 , <https://www.wfp.org/news/news-release/race-against-time-save-millions-lives-yemen> , updated in 2018/25/12 & <http://www.wfp.org/news/news-release/yemen-humanitarian-crisis-escalates-small-number-governments-step-save-lives> , updated in 2018/25/12)

علاوه بر مطالب مذکور ، بنا به بیانیه مشترک مدیران اجرایی سازمان برنامه جهانی غذا و سازمان یونیسف، برنامه توسعه ملل متحد، کمیساریای عالی پناهندگان ملل متحد، مدیرکل سازمان بین‌المللی مهاجرت، سازمان بهداشت جهانی، معاون دبیرکل در امور انسان دوستانه و هماهنگ کننده امداد اضطراری سازمان ملل عواملی دخیل در گسترش بحران انسانی بوده‌اند که عبارتند از : تحریم و محاصره بنادر یمن در دریای سرخ توسط ائتلاف به رهبری عربستان ، عدم واردات مواد غذایی از دریای سرخ به کشور یمن ، بن بست سیاسی در گفتگوها با عربستان سعودی منجر به ایجاد چالش جدی و قحطی بسیار نسبت به این مردم شده است. (WFP , 2017 , <https://www.wfp.org/news/news-release/united->

nations-leaders-call-saudi-led-coalition-fully-lift-blockade-yemeni-red-sea , updated in 2018/25/12). به عبارت دیگر مضمون اصلی گزارشها و مطالب پیشین می‌تواند دال بر این مدعا باشد که نگرانی‌های سازمان‌های بشر دوستانه به دو علت مهم عدم حل بحران نظامی در یمن و دیگری بسته بودن راه‌های کمک‌های حقوق بشر دوستانه توسط نیروهای ائتلاف به سبب سواستفاده حوثی‌ها در قالب‌های غیر انسانی در عین فشار جامعه بین‌المللی بر دولت عربستان می‌توانیم بدانیم و امروزه بیماری وبا یکی از مهمترین خطرات نسبت شهروندان غیر نظامی است.

همچنین بنا به گزارش فائو (سازمان خواربار جهانی) به عنوان یک سازمان مهم در تضمین امنیت غذایی حملات هوایی ائتلاف در طی دو سال و نیم اخیر سبب افزایش موارد بسیاری از جمله: گسترش درگیری‌های مسلحانه و حملات به زیرساخت‌های غیرنظامی یمن، عدم خودکفایی در تولید مواد غذایی به عنوان یک اختلال اقتصادی مهم (کشور یمن تنها امکان تولید ده درصد غلات خود را دارد) ایجاد ضعف در برنامه‌های ایمنی زمین‌های زراعتی از طریق: (کمبود آب، تخریب محیط زیست با مین‌های زمینی ، کمبود دسترسی به مواد مورد نیاز کشاورزی و موارد دیگری از این قبیل) به عنوان بحران بزرگ امنیت غذایی در این کشور را به مرحله ظهور رسانده است. (UNOCHA, 2017, 5&9, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/yemen_humanitarian_needs_over (view_hno_2018_20171204_0.pdf, updated in 2018/25/12

بنابراین بحران یمن یک جنبه برد برای دولت‌های ثروتمند یا سود فراوانی برای تاجران اسلحه و فقر بسیار (کاهش توسعه انسانی در کشور یمن) را به همراه داشته است، به عبارتی جان انسانها در مخاصمه اخیر ارزش چندانی ندارد تا جایی که مقام ارشد امور انسان دوستانه سازمان ملل متحد و هماهنگ کننده امداد اضطراری سازمان ملل و معاون دبیرکل در امور انسان دوستانه آقای اوپرایان درخواست پایان بحران مزبور و اعلام نموده‌اند که علاوه بر مطالب پیشین هزاران نفر کشته، میلیون‌ها نفر آواره و یک قحطی وحشتناک به همراه افزایش کودکان کشته شده از تعداد ۹۰۰ ب نفره بیش از ۱۵۰۰ نفر را می‌توان اضافه نمود. (UN, 2017 , https://news.un.org/en/story/2017/03/554112-children-paying-

(heaviest-price-conflict-yemen-enters - third - year - un , updated in 2018 /25 /12)
 اهمیت این موضوع می‌تواند آنقدر مهم باشد که حساسیت دبیر کل سازمان ملل، آقای آنتونیو گوترش در مصاحبه با فرید ذکریا خبرنگار سی ان ان، بر آن داشته است و ایشان خواستار پایان یافتن هرچه سریعتر جنگ در یمن شد به عنوان یکی از وخیم ترین بحران‌های انسانی در قرن اخیر به همراه تحمل رنج بسیار نسبت به شیء هروندان یمنی را به
 همواره داشته است. (روزنامه اعتماد، ۲۱/۹/۱۳۹۶، ۵،

. (<http://www.magiran.com/npview.asp?ID=3674331>)

در حقیقت جنگ اخیر یمن یکی از نقض‌های مهم بشری در قالب جرایم علیه امنیت غذایی؛ جنگی و سایر موارد موجود در اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی در قرن اخیر را به اجرا گذاشته است به گونه‌ای که حتی ساز و کارهای حقوق بین‌الملل هم برای کاهش این تنش‌ها پاسخگو نبوده است. در بخش دیگر به بررسی موضوع اخیر در قالب پیگیری‌های حقوقی می‌پردازیم.

۲- دیدگاه حقوقی به بحران یمن

در زمینه بررسی موضوع مزبور دولت‌های منطقه به عنوان یک عامل کلیدی نقش محوری در سایه ضعف عملکرد حقوق بین‌الملل در حمایت از غیر نظامیان، تعقیب و پیگیری قضایی عوامل مسئول به نمایش گذاشته‌اند تاجایی که گروه‌های تروریستی و ائتلاف به رهبری عربستان توانسته‌اند نوعی مصونیت و آزادی عمل در جنایت‌های مورد بررسی در این بخش را به مرحله اجرا بگذارند و در صدد یافتن راه حل‌های قضایی در این زمینه خواهیم بود.

۲-۱. بعد حقوقی از دیدگاه جنایت علیه بشریت

در ابتدا باید عنوان کرد که کشورهای حوزه ائتلاف به رهبری عربستان سعودی و یمن صلاحیت دیوان کیفری را مورد پذیرش قرار نداده‌اند ولی با استناد به پذیرش کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو، منشور ملل متحد و سایر اسناد بین‌المللی که متضمن ایجاد

تعهدات بین‌المللی بنا به مواد ۱۰۳ و ۲۵ از منشور ملل متحد می‌تواند ایجاد مسئولیت بین‌المللی را داشته باشد، هرچند در عمل امکان طرح دعوا علیه مقامات داخلی و نظامیان به استناد مواد ۵ تا ۸ اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری (جنایات علیه بشریت، جنایات جنگی و ...) در تعقیب کیفری دیوان می‌تواند راحتتر از طرح دعوا نسبت به کشورها باشد. (UN, 1945, Article 25 & 103 & UN, 2002, Article 5-8) وجود حملات گسترده علیه جمعیت غیر نظامی (شهروندان غیر نظامی و گروه‌های دارای مصونیت) کارخانجات و انبارهای مواد غذایی برخلاف تعهدات بین‌المللی در طول مخاصمه غیر بین‌المللی به اجرا گذاشته شده است به گونه‌ای که در میثاق‌های حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، گزارشهای عفو بین‌الملل و کمیته‌های سازمان ملل بر آن صحنه گذاشته است و طرفین درگیر نسبت به نقض حق بر امنیت غذایی شهروندان به عنوان مقامات اثرگذار باید مورد تعقیب و پیگرد بین‌المللی بدون هیچگونه محدودیتی قرار گیرند که این موضوع لزوم ایجاد صلاحیت جدیدی تحت عنوان جرایم علیه امنیت غذایی در دیوان‌های بین‌المللی و نگرش شورای امنیت را الزام می‌نماید.

در موضوع مزبور موانع بسیار مهمی وجود دارد ولی با استناد به به رویه دیوان در موضوع سودان (با عدم عضویت در دیوان بین‌المللی کیفری) به صورت مصدافی می‌توانیم طرح دعوای حقوقی را داشته باشیم که عبارتند از: صدور بیانیه پذیرش صلاحیت دیوان بنا به مواد ۱۲، ۱۳، ۲۴، و ۲۵ از اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی با وجود محدودیت‌های موجود در قطعنامه ۲۲۱۶ مصوب شورای امنیت (درخواست حمایت نظامی از کشورهای حوزه اتحادیه عرب) امکان طرح دعوا با ارجاع توسط یکی از کشورهای عضو در دیوان کیفری بین‌المللی یا دادستان دیوان با رضایت کشورهای درگیر در این مخاصمه غیر بین‌المللی، تاکید بر صلاحیت تکمیلی دیوان در دادگاه‌های ملی برای پیگرد نظامیان و عوامل پایین رتبه در جنگ اخیر، ارجاع از طریق ماده ۱۷ اساسنامه دیوان بین‌المللی با همکاری بین‌المللی کشورها با الگو پذیری از در جرایم علیه امنیت غذایی مانند دادگاه‌های کیفری بین‌المللی رواندا و یوگسلاوی سابق، می‌تواند به عنوان یکی از راهکارای مفید باشد.

۲-۲ - جنایت علیه بشریت با تأکید بر سلب امنیت قضایی و نقش مقامات نظامی

جنایت علیه بشریت یکی از موارد احراز شده در کشور یمن است که از طریق ایجاد حملات گسترده و نظام مند علیه یک جمعیت غیرنظامی نسبت به کارخانجات مواد غذایی، کمک‌های اولیه بهداشتی و درمانی و منابع آبی و غیره علیه شهروندان یمنی به وقوع پیوسته است و با استناد به پرونده عمرالبشیر به عنوان یک ناقض حقوق بشر در جنایت‌های سودان و قطعنامه ۱۵۹۳ با توافق جامعه بین‌المللی و نظر دادستان دیوان منجر به صدور قرار جلب علیه مقامات سودان و شخص عمرالبشیراز طریق ماده ۸ از بند ۲ شده است و بنا به اصول دیپلماتیک چنین افرادی نمی‌توانند از مصونیت‌های دیپلماتیک و کنسولی استفاده نمایند که قضیه میلسویچ یکی از جنایتکاران یوگسلاوی سابق نمونه‌ای در این زمینه است. (جانی پور و خانعلی پور و اجارگاه، ۱۳۸۹، ۵، ۸-۸ & ۱۸-۲۰)

علاوه بر جنایات جنگی، نسل‌کشی (نقض امنیت غذایی به عنوان یکی از مصادیق آن) بنا به مواد ۲۰ کنوانسیون منع و مجازات نسل‌کشی و ماده ۶ از ا.د.ک.ب از طریق کشتار شهروندان یمنی توسط طرفین دعوا (عدم دسترسی عادلانه به دادرسی و مهاجرت اجباری اقلیت‌های غیر شیعه و سنی) همراه با با ایراد صدمات شدید نسبت به سلامت جسمی و روحی آنها، استقرار عمدی شهروندان یمنی در یک وضعیت نامطلوب زندگی که باعث نابودی شهروندان غیر نظامی و گروه‌های مصون از جنگ و ایجاد محدودیت در دسترسی به کمک‌های اولیه انسانی و مواد غذایی نسبت به شهروندان غیر نظامی با یک تفسیر موسع و بسته بودن مرزهای بین‌المللی دریایی، هوایی و خشکی از سوی کشورهای حوزه ائتلاف بنا به گزارش‌های بین‌المللی شهروندان غیر نظامی این کشور به سبب بسته شدن مرزهای بین‌المللی دریایی، هوایی و خشکی از سوی کشورهای حوزه ائتلاف و سواستفاده مقامات حوثی‌ها یمن از شرایط موجود، می‌توان دال بر این مدعا باشد. (رسیدگی به جرایم مزبور می‌تواند با استناد به مواد ۲ و ۶ از دستور کار شورای امنیت نسبت به امنیت غذایی شهروندان یمنی و ارجاع از طریق قطعنامه‌های ۲۲۰۴، ۲۲۰۱، ۲۱۴۰، ۲۰۵۱ و دیگر اسناد می‌تواند صورت گیرد).

سوالی که در این جا مطرح می‌شود، این است که آیا امکان نقض قطعنامه‌های قبلی و

امکان رسیدگی به جرایم مقامات ائتلاف و حوثی‌ها (به ویژه در بعد امنیت غذایی) با ارجاع به مواد ۱۳ و ۱۴ منشور ملل متحد و نهادهایی چون مجمع عمومی و شورای اقتصادی و اجتماعی ملل متحد وجود دارد؟

در پاسخ باید گفت قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل در ساز و کار فصل هفتم امکان نقض ندارد مگر در مواردی که: اصلاحاتی به قطعنامه قدیم از طریق قطعنامه جدید اضافه گردد یا مدت زمانی (حدود ۱۲ ماه به همراه عدم رسیدگی به صورت همزمان در شورای امنیت و دیوان کیفری بین‌المللی رعایت شده باشد)، بنا به موارد نامبرده شده مهمترین مولفه‌ها می‌تواند شامل: صدور کیفرخواست و تعقیب کیفری نسبت به تمامی مقامات مافوق و دون خدمت از نیروهای نظامی حوزه ائتلاف و مقامات حوثی‌ها توسط د. ک. ب و دادگاه‌های صالح (نسبت به جنایات نامبرده با همراهی کشورهای عضو در مجمع عمومی سازمان ملل بدون توسل به استثناهات دیپلماتیک به عنوان یک رویه جدید در مقابله با بحران غذایی)، تاکید بر رویه دیوان‌های بین‌المللی در قضیه زمین‌های فسفات در نائرو و قضیه لاگرانده به عنوان یک مصداق مهم (لازم است اثبات شود که بنا به قطعنامه ۲۲۱۶ و تغییر اوضاع و احوال موجود مورد دیگری اثبات شود) پیگیری مسئولین کشورها و ناقضین حقوق بشر در دادگاه‌های کشور آزاد سوم (با استناد به عملکرد بلژیک در باره عمر البشیر) می‌توانیم اشاره نماییم. (محبی و بذار، ۱۳۹۷، ۲۰۵-۲۰۶) لازم به ذکر است که امکان پیگرد قضایی (در دوران تصدی مسئولیت و پس از آن) هرچند با استناد به اصول حفاظت قضایی دیپلماتها با استناد به رویه کنگو نیز وجود دارد (دیهم، ۱۳۹۴، ۱۷۰-۱۷۳) با ارجاع به رویه‌های ذکر شده، طرح مسئولیت بین‌المللی دولتها نیز در مواد ۵، ۶، ۹ و ۱۱ خود راه حل‌های حقوقی خاصی پیشنهاد نموده است که عبارتند از: امکان تعقیب نظامیان و مقامات دولتی در تمام سطوح تا خلیانان جنگنده‌ها و نظامیان (به علت داشتن عنصر از قدرت و حاکمیت خود از ارگان‌های دولتی) تعقیب کیفری رهبران و نظامیان حوثی به عنوان شورشیانی در غیاب حکومت رسمی (مواد ۹ و ۱۱ سند مذکور) به سبب گسترش عدم امنیت غذایی و اصل تفکیک نسبت به کارخانجات و و بیمارستان‌ها، پذیرش تلویحی صلاحیت دیوان‌ها با همکاری کمیسیون حقوق بین‌الملل و شورای حقوق بشر به

عنوان نهادهای بین‌المللی موثر در اعمال مزبور می‌توانیم اشاره نماییم. (Ilc , 2001, Article ۱۱-۹ & ۶-۵)

بنابراین پیگرد قضایی نظامیان و مقامات نظامی و رسمی کشورهای عامل در این مخاصمه می‌تواند کمترین کار ممکن برای احقاق حقوق شهروندان یمنی باشد و این نگرش همانگونه که بیان گردید نسبت به آنها در تمام راحل زندگی سیاسی خود می‌تواند قابل اطلاق باشد علیرغم اینکه موانع سیاسی و ترس شهروندان به عنوان شاهدان جنایت‌های پیش آمده، باعث عدم دادرسی عادلانه جانیان می‌گردد. به ویژه اینکه عربستان توانست با مشارکت اماراتی‌ها برای جبران کمبود نیروی زمینی خود، قطعنامه ۲۲۱۶ را در شورای امنیت با همراهی دیگر کشورهای غربی تصویب نماید تا دست برتر خود را تثبیت نموده باشد. (اسماعیل نسب، ۱۳۹۵: ۱۲۸)

۳،۳ - نگرش به سلب امنیت غذایی و مسئولیت جنگ سالاران از طریق جنایات جنگی و صلاحیت امنیت غذایی

در این بخش لازم است ابتدا به مصادیق جنایات جنگی بنا به ماده هشت از ا. د. ک. ب. در موضوع یمن توجه نماییم که عبارتند از: نقض شدید کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو در زمینه اعمال نقض علیه گروه‌ها و افراد، جنایاتی که منجر به آسیب شدید یا صدمه جدی به سلامت افراد، جنایت خودسرانه، تخریب عمدی و بدون هیچ توجیه نظامی و غیر قانونی، عدم رعایت اصل تفکیک و تناسب نسبت به شهروندان غیر نظامی یمن و موارد دیگر می‌توانیم اشاره نماییم. در زمینه پاسخگویی به بحران یمن از دیدگاه حقوقی می‌توانیم به ایجاد یک فشار بین‌المللی منسجم به طرفین درگیر جنگ و حامیان آنها یا برکناری مسئولین از طریق مراجع حقوقی جهانی با الگو پذیری از شرایط کشور لیبی و یوگسلاوی سابق می‌توانیم بدانیم.

علیرغم وجود راه حل مزبور قطعنامه ۲۲۱۶ مصوب سال ۲۰۱۵ که درخواست کمک نظامی (شورای همکاری خلیج پارس و گروه ارتش‌های عرب) با اجازه دولت رسمی یمن بوده است و طرفین را ملزم به رعایت حقوق غیرنظامیان و رعایت قوانین بشردوستانه می‌نماید (بدون تأکید بر نقش نیروهای ائتلاف). (UN , 2015, 5-17)

(۲۰۱۵) <http://undocs.org/S/RES/2216>) به عبارتی انگیزه‌ای قوی در حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات وجود ندارد تا جایی که شورای امنیت سازمان ملل می‌تواند یک رکن مهم باشد.

به عبارت دیگر جرایم علیه امنیت غذایی به عنوان یک صلاحیت جدید قابل طرح در دیوان بین‌المللی دادگستری و کیفری بین‌المللی بعد از پذیرش صلاحیت نسبت به موارد محیط زیست دارای اهمیتی است که محوری ترین موضوع در این پژوهش نقض امنیت غذایی توسط طرفین مناقشه بین‌المللی است و این موضوع از طریق ایجاد صلاحیت‌های ضمنی و صریح بواسطه شناسایی حق بر امنیت غذایی و حمایت دولت ثالث به صورت شخصی و دسته جمعه با استناد به مواد ۴۲ و ۴۸ از طرح مسئولیت بین‌المللی دولتها (با توجه به مواد ذکور جامعه جهانی و شورای اقتصاد و اجتماعی (شورای حقوق بشر) نقش مهمی در طرح دعوا علیه ائتلاف به رهبری عربستان تا پایین رده ترین گروه (خلبانان جنگنده‌ها دارد) (محبی و بذار ، ۱۳۹۷، ۲۱۲- ۲۱۳) همچنین دو نگرش هم قابل توجه است که عبارتند از: کشورهای عضو مجمع عمومی در صورت و تو شورای امنیت به علت نقض قواعد آمره حقوق بین الملل در مخاصمه اخیر از ائتلاف به رهبری عربستان به عنوان یک موضوع فرعی جدای از مسئولیت نظامیان (تاکید اصلی بر نقض امنیت غذایی است)، تاکید بر حمایت کشورهای ثالث یا اتباع یمنی در کشورهای ثالث در جهت صلاحیت‌های تکمیلی دیوان با وجود شواهدی (گزارش گزارشگران بدون مرز سازمان ملل و کمیته خبرگان سازمان ملل متحد در موضوع یمن (Group of Eminent Experts on Yemen) با ریاست کامل جری به مواد ۶۷ تا ۶۹ ا.د. ک ب می‌توانند شهادت دهند که امنیت غذایی آنها با مشکل مواجه شده است و کشور به سبب جنگ‌های فرسایشی نیازمند صلح به گواه تضمینی حق مزبور به ویژه حفظ منابع غذایی است (این موضوع در گزارش اخیر مربوط به کمیسیون حقوق بشر و نهاد مزبور به صورت صریح مورد اشاره قرار گرفته است که در لینک زیر قابل دسترس است <https://news.un.org/en/story/2018/08/1017892>) (Available from :
. پ: در ادامه لازم به ذکر است که امکان ایجاد صلاحیت رسیدگی رسیدگی به جنایات بر علیه امنیت غذایی در طول مخاصمات مسلحانه بین‌المللی و غیر بین‌المللی و حتی در

حالت صلح می‌تواند با توجه به کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو و حتی میثاقین حقوق بشری قابلیت تحقق را دارد و این از طریق ارجاع کشورهای عضو مجمع عمومی و ارائه طرح در زمینه ایجاد مسئولیت بین‌المللی در زمینه حق بر غذا در طول مناسبات با همراهی کمیته ششم مجمع (کمیته حقوقی) و نقش مهم شورای حقوق بشر به صورت ایجاد یک قطعنامه مفید و موثر و کاربردی می‌تواند در قالب ایجاد یک صلاحیت تکمیلی یا ضمنی با همکاری کشورهای عضو شورای امنیت را دارد تا بتواند نوعی هراس در کشورهای ناقض حقوق بشر به ویژه کشورهای حوزه ائتلاف را جهت محاکمه سران خود در آینده نزدیک و متعاقب آن مناسبات بعد از یمن داشته باشد (به عبارت دیگر بواسطه ایجاد این نوع نگرش این موضوع به صورت یک هنجار بین‌المللی تبدیل و کشورها ملزم به رعایت آن خواهند بود و بحران انسانی یمن می‌تواند یک جهش یا الگوی مهم در این زمینه باشد) که می‌تواند پس از موضوع یمن صلاحیت افزون تری را نیز به عنوان یک الگو موفق می‌تواند ایجاد نماید. یکی دیگر از موارد جالب می‌تواند

در پایان پس از ذکر موارد مطرح شده باید توجه داشت که به میزان تجارت اسلحه بین‌المللی اعضای دائمی شورای امنیت با عربستان سعودی و سایر کشورهای عربی و عدم فشار جدی نسبت به دولت عربستان و تاکید بر اینکه تلاش‌های سیاسی در حد سیاسی می‌تواند به کیفررسانی مقامات دولتهای ائتلاف و گرفتن غرامت به همراه شناختن حق امنیت غذایی برای شهروندان یمنی می‌تواند موارد پیشنهادی در این زمینه باشد و حوثی‌ها به عنوان یک گروه شورشی مورد حمایت دولت‌های تروریستی نیز از قاعده تعقیب کیفری استثنای پذیر نیستند. موضوع مزبور می‌تواند به الگویی در زمینه برخورد با ناقضان امنیت غذایی در مناسبات به صورت یک رویه متعاقب در نظر گرفته شود و در صورت برخورد با موانع نیز می‌توانیم به بررسی امنیت غذایی و ارجاع سایر موارد جنایت در دیوان‌های بین‌المللی بپردازیم.

دستاورد

حق بر امنیت غذایی یکی از حقوق جهانشمولی بشر یا فراتر از یک نگرش ساده بنا به

اسناد بین‌المللی است که باید همواره مورد توجه و احترام طرفین درگیر در مناصمات مسلحانه بین‌المللی و غیر بین‌المللی در طول مناصمه قرارگیرد و در موضوع یمن نیز حوثی‌ها و مقامات نظامی ائتلاف به رهبری عربستان این موضوع را مورد نقض شدید در قالب‌های مورد بحث در صلاحیت دیوان کیفری بین‌المللی از جمله مواد ۵ تا ۸ از ا.د.ک. ب به وضوح قابل احراز است که این موضوع را می‌توانیم بنا به گزارش‌های بین‌المللی در بستن بنادر و کمک‌های بشر دوستانه، حمله به شهروندان غیرنظامی و منابع غذایی بواسطه حملات ائتلاف، قرار دادن شهروندان نظامی در شرایطی که باعث نابودی کامل یا جزئی آنها و همچنین عدم رعایت اصل تفکیک که سبب جنایت جنگی در قالب نسل‌کشی (در قالب ایراد صدمات جدی به اعضای گروه جمعی قائل بدانیم و مورد تاکید واقع شده است. به عبارت دیگر با توجه به موارد بیان شده در پذیرش مصونیت مقامات نظامی و نیازهای اولیه نمی‌توان شک نمود و شرایط مردم یمن امروزه در یکی از بحرانی‌ترین زمان‌های خود است. لازم به ذکر است که بحران موجود در یمن بنا به سابقه‌ی گفته شده در ابتدای مقاله برگرفته از ساختار جغرافیایی و سیاسی این کشور به نوعی عدم اتحاد بنیادین در این کشور می‌باشد و بنا به گزارش‌های بین‌المللی بحران آب و مواد غذایی همیشه در این کشور وجود داشته است، به گونه‌ای که یمن وابستگی اساسی در تامین بسیار از محصولات اولیه از کشورهای اطراف دارد و با وقوع اختلاف سیاسی و تنش‌های گسترده در مناصمه بین‌المللی اخیر نزدیک به یک دهه و بیشتر است که شهروندان غیر نظامی و گروه‌های شورشی درگیر در تامین مواد غذایی خود به ویژه به سبب انهدام سیستم حمل و نقل عمومی، حملات به کارخانجات و کارگاه‌های مواد غذایی در یمن و نابودی تاسیسات بندری و غیره اثرات شدیدی بر آنها تحمیل نموده است.

از دیدگاه حقوق بین‌الملل و نظریه پردازان مقاله در تلاش برای بهره‌وری حداکثری در ظرفیت‌های موجود در زمینه پیگیری و تعقیب فوری مقامات نظامی و همچنین حل بحران امنیت غذایی نقش مهمی در این مسیر لازم دارد، علیرغم اینکه ابتدا موانع خاصی مانند درخواست مقامات دولت یمن از کشورهای همسایه و سازمان ملل، ایجاد قطعنامه ۲۲۱۶ در وجود قدرت برتر عربستان و ائتلاف با همراهی دولت آمریکا عامل مهمی در حل

مسالمت آمیز این موضوع بوده است. در عین حال راه حل‌های حقوقی و سیاسی در موضوع‌های مطرح شده و امنیت غذایی می‌تواند شامل ارجاع این موضع با استناد به مواد ۴۲ و ۴۸ طرح مسئولیت بین‌المللی ۲۰۰۱ به عنوان یک وظیفه همگانی و تعقیب جنایتکاران بواسطه شواهد موجود و خود مردم یمن در دیوان‌های بین‌المللی و کشورهای مطرح کننده دعوا به عنوان صلاحیت جهانی بشری، ارائه شواهد از طرف دولت ثالث در دیوان کیفری بین‌المللی و و طرح موضوع غرامت به جبران خسارت، توقف فعل متخلفانه بین‌المللی و دادن تضمین به جامعه بین‌المللی و شورای امنیت در عدم حمله به منابع غذایی و ایجاد مصونیت برای محموله‌های غذایی به عنوان یک هنجار نرم در تامین حق بر امنیت غذایی و اصول اولیه انسانی در دیوان بین‌المللی دادگستری با همراهی جامعه بین‌المللی بنا به درخواست فرد دبیرکل به شورای امنیت و در سطح بالاتر ایجاد قطعنامه و صلاحیت جدیدی از طرف مجمع عمومی با همراهی جامعه جهانی و سپس از طریق شورای امنیت در قالب ایجاد این صلاحیت دیوان بین‌المللی دادگستری به صورت جداگانه در دیوان بین‌المللی کیفری در کنار جرایم علیه محیط زیست می‌تواند باشد. در ضمن اینکه کمیسیون حقوق بین‌الملل به همراهی کشورهای عوض مجمع عمومی امکان طرح ایجاد یک صلاحیت در زمینه امنیت غذایی به صورت قطعنامه برای فشار بر دولتهایی که در زمینه این جرایم نقش مهمی دارند، در نهادهای بین‌المللی از جمله شورای حقوق بشر و دیوان‌های بین‌المللی: دیوان بین‌المللی دادگستری بنا به نقض فاحش قواعد آمره و دیوان بین‌المللی کیفری رد صلاحیت جدید را پیدا نمایند. هرچند که رسیدگی و ایجاد چنین بنیانی نیازمند به وقت بسیار و تامین منفعت کشورهای عضو جامعه جهانی و کشورهای عضو شورای امنیت دارد، به ویژه اینکه این حق نه تنها در مخاصمات مسلحانه بین‌المللی و غیر بین‌المللی دخالت مسالمت آمیز و نسل‌کشی‌های ساختاری نسبت به شهروندان کشورهای دیگر می‌تواند اعمال شود بلکه باید در تمام موارد صلح نیز بنا به نقش کمیته‌های فرعی ایجاد شده بر مبنای ماده ۱۳ منشور ملل متحد تحت پیگرد قرار بدهند.

منابع:

فارسی

- اسعدی، سید حسن، ۱۳۶۴، "بحران غذا"، تهران، اسعدی. ص ۱۵
- اسماعیل نسب، حسین (۱۳۹۵)، "نقش قطعنامه شورای امنیت در اجرای حقوق بشر دوستانه بحران یمن"، فصلنامه مطالعات بین‌المللی (ISJ)، دوره ۱۳، شماره ۱ (۴۹)، تابستان، صص ۱۵۷-۱۲۷.
- امیردمی، ع. ز، ۱۳۸۹، "سرزمین‌های جهان اسلام: یمن (۲) از تمدن کهن تا صنعا و عدن"، اندیشه تقریب (ادیان، مذاهب، عرفان)، شماره ۲۲، بهار ۱۳۸۹. ص ۱۱۲
- آدکانیان، علیرضا آریک. خسروی، میثم، ۱۳۹۶، "جایگاه امنیت غذایی از دیدگاه عدالت انتقالی"، فصلنامه مطالعات بین‌المللی (ISJ)، دوره ۱۵، شماره ۲ (۵۸)، پاییز، صص ۱۵۵-۱۳۹.
- آدکانیان، علیرضا آریک، ۱۳۹۶، "نقش بحران‌های خاورمیانه و تاثیر آن بر امنیت غذایی در خاورمیانه (یمن، سوریه، عراق)"، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روابط بین الملل، دانشگاه آزاد و علوم تحقیقات
- جانی پور، مجتبی. خانعلی پور واجارگاه، سکینه، ۱۳۸۸، "ارجاع جنایت‌های بین‌المللی به دیوان بین‌المللی کیفری توسط شورای امنیت و آثار آن"، مطالعات حقوقی، شماره ۳. ص ۵-۸ & ۱۸-۲۰
- جعفری ولدانی، اصغر، ۱۳۸۸، "عربستان و رویای تسلط بر یمن- تهران"، رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، شماره ۱۷. ص ۴۴
- دیهیم، علی رضا، ۱۳۹۴، "مصونیت قضایی و مسئولیت بین‌المللی مقامات مهم دولت‌ها"، راهبرد (علوم سیاسی)، شماره ۷۶. ص ۱۷۰-۱۷۳
- روزنامه اعتماد، "درخواست دبیر کل سازمان ملل از عربستان سعودی: احمقانه در یمن پایان بدهید"، سال ۱۵، شماره ۳۹۷۳، ۱۳۹۶/۹/۲۱، ص ۵
- محبی، محسن. بذار، وحید. ۱۳۹۷، "مفهوم استناد به مسئولیت بین‌المللی با تاکید بر طرح کمیسیون حقوق بین الملل (۲۰۰۱)"، مطالعات حقوق عمومی، شماره یک، بهار ۱۳۹۷، دوره یک. ص ۲۰۵-۲۰۶ و ۲۱۲-۲۱۳.

منابع لاتين :

- UN, Res 2216, 2015, [http://undocs.org/S/RES/2216\(2015\)](http://undocs.org/S/RES/2216(2015))
- As Yemen humanitarian crisis escalates, small number of governments step up to save lives “, WFP, Published on 22 December 2017, Available from: <http://www.wfp.org/news/news-release/yemen-humanitarian-crisis-escalates-small-number-governments-step-save-lives>
- **Children paying the heaviest price as conflict in Yemen enters third year – UN** “,2017-03, UN, Available from: <https://news.un.org/en/story/2017/03/554112children-paying-heaviest-price-conflict-yemen-enters-third-year-un>
- Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries2001“, Published on August 2001, ILC, and Available from: http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf
- **FOOD ASSISTANCE FACT SHEET, YEMEN** “, US Agency for International Development, 2017, <https://reliefweb.int/report/yemen/yemen-food-assistance-fact-sheet-updated-december-13-2017>
- <https://fa.euronews.com/2018/10/11/u-n-child-rights-panel-calls-on-saudi-arabia-to-halt-yemen-strikes>
- **HUMANITARIAN Needs Overview**, UNOCHA, 2018,
- **International Religious Freedom Report for 2012**, United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, 2012, **Available from:** <https://www.state.gov/documents/organization/208632.pdf> . P 2-3
- Lopour, Jacqueline, 2016, ‘**SPOTLIGHT ON YEMEN’S FORGOTTEN WAR AND HUMANITARIAN DISASTER: PREVENTING THE NEXT SYRIAN REFUGEE CRISIS** ‘, CIGI Paper No. 97. Available from: <https://reliefweb.int/report/yemen/spotlight-yemens-forgotten-war-and-humanitarian-disaster-preventing-next-syrian-refugee> . p 3
- Monitoring **food security in countries with conflict situations** “, A joint FAO/WFP update for the United Nations Security Council (July 2016), 2016, **Available from:** <https://reliefweb.int/report/world/monitoring-food-security-countries-conflict>

situations-joint-faowfp-update-united

- Race against Time to Save Millions of Lives in Yemen “, WFP, Published on 25 April 2017, Available from: <https://www.wfp.org/news/news-release/race-against-timesave-millions-lives-yemen>
- **Rome Statute of the International Criminal Court** “, 2002, UN, https://www.icc.cpi.int/nr/rdonlyres/ea9aef7-5752-4f84be940a655eb30e16/0/rome_statute_english.pdf
- **STATEMENT ON BEHALF OF THE HUMANITARIAN COORDINATOR FOR YEMEN, JAMIE McGOLDRICK, ON MOUNTING CIVILIAN CASUALTIE**, OFFICE OF THE RESIDENT COORDINATOR AND HUMANITARIAN COORDINATOR FOR YEMEN,
- **The Charter of the *United Nations*** , 1945, UN,
- United Nations leaders call on the Saudi-led coalition to fully lift blockade of Yemeni Red Sea ports “, Published on 02 December 2017, WFP, Available from: <https://www.wfp.org/news/news-release/united-nations-leaders-call-saudi-led-coalition-fully-lift-blockade-yemeni-red-sea>
- **WFP YEMEN EMERGENCY OPERATION in Numbers**" , 2018, 30 Jun 2017," Yemen facts and figures “Available from: <https://reliefweb.int/report/yemen/world-food-programme-yemen-facts-and-figures-june-2017>
- World Food Program “ , Yemen facts and figures, June 2017,
- World Food Program “, 2017, Available from: <http://www1.wfp.org>
- World Food Program “, 2017, Available from: <http://www1.wfp.org/countries/yemen>
- **World Food Program**“, 2017, updated 3/13/2018, Available from: <http://www1.wfp.org/unhas>
- **Yemen Food Security Update December 2015** “, 2015, WFP, at: http://fsccluster.org/sites/default/files/documents/yemen_food_security_situation_update_-_december_2015.pdf
- **Yemen Market Watch Report** “, WFP, 2017, Issue No. 16, August 2017 , Available Dec2017,https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/HC%20Statement_IHL_EN_27%20Dec%202017%20FINAL.pdf

from:

https://docs.wfp.org/api/documents/WFP0000022394/download/?_ga=2.53667176.345938371.1520454079-576175703.1518894092 .

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/yemen_humanitarian_needs_overview_hno_2018_20171204_0.pdf

<https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>